

Благодаря организации съездов деятелей сортоводно-семенного дела, широкой издательской деятельности, открытию специальных высших селекционно-семенных курсов, практическое внедрение научных методов ведения селекции и семеноводства, привлечение известных деятелей, профессоров аграрных наук способствовало восстановлению сельского хозяйства СССР после Первой мировой и гражданской войн и развитию не только сахарной промышленности, но и всего научно-исследовательского дела.

Без преувеличения, Селекционно-Семенное управление Главсахара созданное в 20-х гг. XX ст. заложило фундамент развития научных исследований в селекции и семеноводстве не только сахарной свеклы, а и основных сельскохозяйственных культур того времени.

Источники и литература

1. *Бюллетень* Сорт.-семенного упр. Сахаротреста. – 1925. – № 11(31) нояб. – С. 102–103.
2. *Сортоводные станции* Сахаротреста / Сорт.-семенное упр. Сахаротреста. – К. : изд-во Сахаротреста, 1923. – 359 с.
3. *Грюнер М. Н.* Об организации семеноводства в рамках Главсахара и о роли селекционных станций в деле производства семенного материала / М. Н. Грюнер // 2-й съезд по сортоводно-семенному делу в сахарной промышленности : тр., Киев, 4–11 дек. 1921 г. – К. : изд-во Сахаротреста, 1922. – С. 78–87.
4. *Ильевич С. В.* Очерки истории свеклосахарного производства в Украине : люди, события, факты / С. В. Ильевич ; УААН, Нац. асоц. сахарников Украины, Ин-т сах. свеклы ; под ред. Н. В. Роика. – Нежин : Аспект-полиграф, 2007. – 233 с.
5. *Колкунов В. В.* Киевский научный институт селекции / В. В. Колкунов // Бюл. Сорт.-семенного упр. Сахаротреста. – 1923. – Ч. 6 (май–авг.). – С. 3–6.
6. *Марцінішин Г.* Державна цукрова промисловість в годы Нэпа / Г. Марцінішин // Вісн. Тернопільського держ. техн. ун-ту. – 1996. – № 1. – С. 58–63.
7. *ЦДАВО України*, ф. 2501, оп. 1, арк. 52.
8. *Присяжнюк Н. В.* // Вестн. Полтав. гос. аграр. акад. – 2011. – № 3.

УЧАСТЬ С.Л. ФРАНКФУРТА В УКРАЇНСЬКІЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ МІСІЇ В РЕЧІ ПОСПОЛИТІЙ ПОЛЬСЬКІЙ 1920 р.

Таранцова Т.О.

Національна сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

Після повалення режиму Гетьманату та відновлення Української Народної Республіки Директорією, активізувалася дипломатична діяльність українського уряду. Розуміючи своє хитке внутрішньополітичне становище, Директорія намагалася встановити двосторонні міжнародні зв'язки з якомога більшим колом учасників зовнішньополітичного процесу, вбачаючи в цьому підтримку в боротьбі за українську державність. Не дивлячись на те, що де-юре Українську Народну Республіку не визнавали у світі, Директорії все ж вдалося створити мережу дипломатичних представництв за кордоном. Однією із найочікуваніших дипломатичних місій була торгово-економічна у Речі Посполитій Польській, де брав участь відомий вчений-агробіолог, організатор дослідної справи в Україні – Соломон Львович Франкфурт.

Реальні можливості для постійного товарообміну між УНР і РПП виникли вже після підписання у Варшаві українсько-польської політичної конвенції. У травні 1920 р. розпочався третій етап польсько-українського порозуміння – економічний. За дорученням С. Петлюри була створена українська торговельно-економічна місія на чолі з І. Фещенко-Чопівським, яка мала підписати економічну конвенцію з Польщею. До складу неї увійшов професор Соломон Франкфурт. Він був призначений з 1 жовтня 1920 р. консультантом Торговельно-Економічної Місії до Польщі на посаду представника Української Народної Республіки в Економічній Раді України і Балтійських Держав, про що є відповідний наказ, підписаний С. Петлюрою [3, арк. 2], проте участь у переговорах, які вела Місія в Польщі він брав ще із червня 1920 р.

Протягом червня-жовтня 1920 р. тривав організаційний період. Від посольської сторони в роботі брала участь «Крайова Спілка Гандльова» – польський торговельний консорціум, спеціально створений для товарообміну з УНР. Як згадував І. Фещенко-Чопівський, економічна конвенція базувалась на принципі «скорочення грошових операцій та збільшення товарного обміну, з метою: 1) постачання українського війська, 2) заспокоєння потреб українських урядових та кооперативних інституцій об'єктами польського експорту та транзиту». Польські товари мали обмінюватись на українські товари і сировину, або ж продаватись за посередництва торговельних і кооперативних організацій, приватних підприємств; монопольна продукція – через урядовий апарат [1, с. 165].

В період із 18 червня по 13 липня 1920 р. відбулося сім засідань української торговельно-економічної місії. Оскільки, українці не могли сплатити золотом, то в приватній розмові польська сторона запропонувала рівнозначні золоту продукти – рудники і цукор. Під час одного із засідань активно обговорювалося питання рудникових копалень, які польська сторона бажала отримати в якості концесії. Соломон Франкфурт, якому головою місії було доручено вивчити це питання, запропонував наступні умови договору: «1. Ми даємо полякам один рудник. 2. Даємо після скінчення строку умови існуючої зараз. 3. При згоді хазяїна такого рудника. 4. На 10-літній строк» [2, арк. 26]. Таким чином, професор С. Франкфурт озвучив умови, за яких українська сторона готова підписати концесійні зобов'язання. Після протокольних домовленостей, було вирішено, що концесійний договір буде підписаний на 1 рік. Проте в жовтні 1920 р., з огляду на військово-політичну ситуацію, обидві сторони, за словами І. Фещенко-Чопівського, «слабо вірили в можливість реалізації вищезгаданого договору» [1, с. 166].

Під час обговорення питання концесії рудникових копалень голова польської місії Страсбургер натякав на ті українські копальні, які не мають господаря, а також ті, які мають за господарів німців. Влучно зауважив І. Фещенко-Чопівський : «...що хоча і є в стані війни з німцями Польща, але не Україна» [2, арк. 27]. Тим більше, під час обговорення питання концесій в членів української делегації існувало переконання, що Україна не повинна рвати зв'язки з німцями в політичному аспекті, оскільки німці мають багато

українських грошей. Ніхто не заперечить той факт, що за часів Гетьманату П. Скоропадського Німеччина й Австро-Угорщина стали головними торговельно-економічними партнерами за умовами Брестського миру з Україною. Під час Першої світової війни, 10 серпня 1918 р., була укладена нова торговельна угода, за якою до Центральних держав мала бути вивезена третина зібраного врожаю і третина виробленої металопродукції, 10% цукрового виробництва.

Що ж стосується сплати цукром, то тут була інша ситуація краща – в Україні існувала цукрова монополія і уряд мав повноваження розпоряджатися цим продуктом. Висловлюючись із цього приводу С. Франкфурт говорить: «З 22-ох цукроварень на території окупованій поляками цукор ними забраний. І я кажу, що цукру деяку частину ми могли їм відпустити і якщо ми мали б з цукрової компанії напр. 10 міл. пуд. дати їм 20%, якщо мали б 20 міл. – то 30%. Що до цін то я гадаю, що вони з цим би багато не спорили» [2, арк. 30].

Про всю складність переговорної процедури між польською та українською дипломатичними делегаціями говорять наступні слова очільника місії І. Феценка-Чопівського: «Уряд не був сформований і переговори мали характер затяжний. Поляки були активною стороною і мали бажання до скорого закінчення наших переговорів. Наша сторона, навпаки, затягувала переговори. Після нашого приїзду обставини перемінилися. Поляки з офензиви, перейшли в дефензиву і тепер вже ми мусимо настоювати, щоб чого-небудь добитися» [2, арк. 32].

Опинившись в критичній ситуації, Директорія намагалася дипломатичними кроками вивести державу із політичної ізоляції. На мою думку, зробивши ставку на дипломатичні стосунки із Польщею, українська державність отримала важливу точку опори. Незважаючи на те, що Варшавська угода, яка була укладена між УНР та РПП 21–24 квітня 1920 р. не досягла своєї мети, українська дипломатична місія домоглася офіційного визнання УНР з боку Польщі і представники торгово-економічної місії зробили свій внесок у розбудову дипломатичних зв'язків тоді ще сумнівної самостійності Української держави і Польщі.

Джерела та література

1. *Дипломатичне представництво УНР у Речі Посполитій Польській (1919–1920 рр.)* [Електронний ресурс] / В. В. Соловйова. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/ucrp01/2007_1/159_pdfsam_UP1.pdf. – Заголовок з екрана.

2. *ЦДАВО України*, ф. 2486, оп. 1, спр. 1, арк. 26.
3. *ЦДАВО України*, ф. 9, оп. 2, спр. 187, арк. 2.